

شرایط و موانع ظهور

حضرت مهدی

عجل الله تعالى فرجه الشريف

حسین استاد ولی

شرایط و موانع

بمحل اللہ تعالیٰ فرج الشریف

ظہور حضرت مہدی

حسین استاد ولی

فهرست

۲	فهرست
۵	نوای فراق
۷	پیش‌گفتار
۱۱	شرایط و موانع ظهور
۱۶	شرایط ظهور
۱۶	موانع ظهور
۲۱	مفسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام
۵۳	چند نکته
۵۷	تکلیف چیست؟
۶۲	فهرست موضوعی مفسد

نوای فراق

أَيْنَ بَقِيَّةِ اللَّهِ الَّتِي لَا تَخْلُو مِنَ الْعَثْرَةِ الْهَادِيَةِ؟

أَيْنَ الْمُعَدُّ لِقَطْعِ دَابِرِ الظَّلْمَةِ؟

أَيْنَ الْمُتَنْظِرُ لِإِقَامَةِ الْأَمْتِ وَالْعَوَجِ؟

أَيْنَ الْمُرْتَجِي لِإِزَالَةِ الْجَوْرِ وَالْعُدْوَانِ؟

أَيْنَ الْمُدَّخِرُ لِتَجْدِيدِ الْفَرَائِضِ وَالسُّنَنِ؟ ...

أَيْنَ مُبِيدُ أَهْلِ الْفُسُوقِ وَالْعِضْيَانِ؟ ...

أَيْنَ طَامِسُ آثَارِ الزَّيْغِ وَالْأَهْوَاءِ؟ ...

کجاست آن یادگار الهی که از خاندان هدایتگر پیامبر است؟

کجاست آن که برای قطع نسل ستمگران آماده گردیده است؟

کجاست آن که برای راست کردن کژی‌ها و ناراستی‌ها چشم به راه او

۶ شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

دوخته‌اند؟

کجاست آن که برای زدودن ستم‌ها و تجاوزها دل به او بسته‌اند؟
کجاست آن که برای تجدید آیین الهی و سنت‌های نبوی ذخیره گردیده
است؟ ...

کجاست آن نابودکننده اهل فسق و گناه؟ ...

کجاست آن زداینده آثار انحراف و هواپرستی؟ ...

(فرازهایی از دعای ندبه)

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیش‌گفتار

الحمد لله رب العالمين، و صلى الله على سيدنا و نبينا محمد و
آله الطاهرين، سيما خاتمهم الكهف الحصين و غياث المضطر
المستكين، روى و ارواح العالمين له الفداء.

قيام و انقلاب الهی مهدی موعود حضرت حجة بن الحسن
العسکری علیه السلام مانند سایر جریانات و پدیده‌های تاریخی
شرایطی دارد و موانعی؛ و برای تحقق این وعده بزرگ الهی و
پدید آمدن این خیزش بزرگ و جهان‌گیر باید در حد توان،
شرایط را فراهم ساخت و موانع را برطرف نمود.

در این ایام خجسته که جشن میلاد آن نور پاک الهی
فرامی‌رسد و دل‌ها به یادش می‌تپد، چشم‌ها در فراقش
می‌گرید، زمین به انتظار قدمش گلفرش می‌شود، دوستانش
انجمن می‌کنند و همایش‌ها برپا می‌سازند و به صد زبان از

۸- شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

خوبی‌های او و عصر شکوفای ظهورش می‌گویند، چه بهتر که اندکی در موانع ظهورش بیندیشیم و خارهای سر راهش را بشناسیم و آنها را با اشک روان و مژده چشمان بشویم.

از جمله موانع ظهور آن یار سفر کرده فراگیر شدن ظلم و ستم و فساد و تجاوز به حقوق دیگران و انواع مفسد اجتماعی و انحرافات دینی و اخلاقی است، چنان که در روایات چندی آمده: **يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مَلِئَتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا** (او زمین را از عدل و داد پر می‌کند چنان که از ظلم و ستم پر شده باشد)، و این مفسد زمینه ظهور کامل حق را از بین می‌برد و مانع آمادگی لازم برای پذیرش حکومت صالح می‌گردد.

ما در این نوشتار برآنیم تا انواع مفسد عصر غیبت را که گریبان‌گیر اغلب جوامع بشری است از زبان معجز بیان امام صادق علیه السلام برشماریم، تا منتظران حضرتش در اندیشه مبارزه با آنها برآیند و راه ظهور آن موعود نجات‌بخش را هموار سازند، و هم در این ایام فرخنده هدیه‌ای ناقابل به پیشگاه مقدس او عرضه داریم، باشد که در صف خریداران یوسف زهراء علیها السلام درآییم و از برکات عنایاتش بهره‌مند گردیم.

حسین استاد
ولی

گفتم که روی خوبت، از من چرا نهان است
گفتا تو خود حجابی، ورنه رُخم عیان است
گفتم که از که پرسم، جانا نشان کویت
گفتا نشان چه پرسی، آن کوی بی نشان است
گفتم مرا غم تو، خوشتر ز شادمانی
گفتا که در ره ما، غم نیز شادمان است
گفتم که سوخت جانم، از آتش نهانم
گفت آن که سوخت، اورا کی ناله یافغان است
گفتم فراق تا کی؟ گفتا که تا تو هستی
گفتم نفس همین است، گفتا سخن همان است
گفتم که حاجتی هست، گفتا بخواه از ما
گفتم غم بیفزا، گفتا که رایگان است
گفتم ز فیض بپذیر، این نیم جان که دارد
گفتا نگاه دارش، غمخانه تو جان است

(کلیات اشعار مولانا فیض کاشانی، ۸۱)

شرایط و موانع ظهور

هر پدیده‌ای در این جهان برای پدید آمدن خود هم نیازمند وجود عوامل ایجابی و مثبتی است که آنها را «شرایط» نامند و هم نیازمند حذف عوامل بازدارنده‌ای است که آنها را «موانع» گویند. مثلاً هسته‌ای که بخواهد به درخت میوه‌پرباری تبدیل شود باید شرایطی برای آن فراهم باشد مانند زمین حاصل‌خیز، آبیاری لازم، باغبان چیره‌دست، کود مناسب، نور کافی و ... و نیز باید موانعی که بر سر راه رشد و نمو آن قرار دارد برطرف گردد، مثلاً هسته در زمین شوره‌زار کاشته نشود، صخره‌های زیرزمینی جلو حرکت ریشه را نگیرد، آفت

۱۲ • شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

به درخت نیفتد، شاخه‌های تازه آن را نزنند، تگرگ و باران غیر موسمی شکوفه‌های آن را نریزد و ...

همچنین پرنده‌ای می‌تواند در فضای آسمان به پرواز درآید که هم بال و پر نیرومند داشته باشد و هم بند بر پایش نباشد، و گرنه از پرواز بازمی‌ماند گرچه عقاب تیزچنگ و سیمرغ قاف باشد.

این قانون کلی همه پدیده‌های هستی و جریانات تاریخی و حرکت‌های مادی و معنوی را شامل می‌گردد. مثلاً سالکی که قدم در راه سیر تکاملی معنوی و سلوک الی الله می‌نهد از سویی باید به کارهایی عملی از ذکر و دعا و عبادت و غیره پردازد و از سوی دیگر از امور فراوانی که مانع این حرکت است پرهیزد تا بتواند در فضای لایتناهی عبودیت حضرت حق سیر کند.

طیران مرغ دیدی، تو ز پایند شهوت

به درآی تا ببینی طیران آدمیت^۱

شرایط و موانع ظهور ۱۳۵

کشاورز زحمت‌کشی که حاصل یک سال رنج و زحمت خویش را در انبان می‌ریزد، اگر قبلاً انبان را واریسی نکند و درزهای آن را ندوزد و موش دزد را که در آن نهان شده بیرون نکند، دسترنج خود را به تباهی خواهد فکند.

گر نه موش دزد در انبان ماست

حاصل اعمال چل‌ساله کجاست

اول ای جان دفع شر موش کن

وانگهی در جمع گندم کوش کن^۱

شخص عاشق‌پیشه‌ای که در فراق محبوب به سر می‌برد اگر دل از اغیار نشوید و چشم به راه ننشیند، کی به دیدار یار نایل آید؟!

آن که تاج سر من خاک کف پایش بود

پادشاهی بکنم گر به سرم باز آید

مانعش غلغل چنگ است و شکر خواب صبح

ور نه گر بشنود آه سحرم باز آید^۱

و به همین دلیل است که در طبابت دارو داریم و پرهیز، و در شرع مقدس واجبات و مستحبات داریم و محرمات و مکروهات، که اگر به هر کدام توجه شود و از دیگری غفلت گردد حاصلی به دست نخواهد آمد، بلکه نتیجه معکوس گرفته خواهد شد. و از همین روست که نیکوکاران حرام خوار و بی پروا سخت نکوهش شده اند.

امام صادق علیه السلام در ذیل این آیه: **وَ قَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّثُوراً**^۲ (و به اعمال آنان رو کنیم و آنها را مانند غباری پراکنده، پوچ و بی اثر سازیم) فرمود: به خدا سوگند اعمال نیک آنان مانند پارچه های قبطیان مصر سپید و پاکیزه بود، اما همین که چیز حرامی برای آنان دست

۱ - دیوان حافظ.

۲ - فرقان، ۲۳.

می داد رها نمی کردند و به آن آلوده می شدند.^۱

جریانات تاریخی نیز چنین است. در قرآن کریم فراوان می خوانیم که پیامبران الهی چه کوشش های سختی را متحمل شدند و چه رنج های فراوانی را به جان خریدند، اما در اثر این که زمینه پذیرش در مردم زمانه نبود و آمادگی های روحی و روانی در آنان دیده نمی شد، موفقیت کامل و دلخواه به دست نیاوردند.

قیام و انقلاب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه نیز از این قاعده مستثنی نیست. از روایات فراوانی به دست می آید که هم باید شرایط قیام فراهم شود و هم موانع آن برطرف گردد.

از مجموع اخبار رسیده در زمینه غیبت مهدی علیه السلام و راز آن و علایم ظهور و از پیش گویی هایی که از حوادث گوناگون تاریخی فرموده اند می توان به برخی از شرایط

و موانع ظهور پی برد.

شرایط ظهور

شرایط ظهور را می توان به شرایط تکوینی (یعنی حوادثی که به جهان هستی و زمین و آسمان و نفوس جانداران مربوط می شود) و شرایط تشریحی (که به اعمال و رفتار آدمیان تعلق دارد) تقسیم نمود، و چون سخن در شرح و بیان شرایط نیست از ذکر آنها چشم می پوشیم و به ذکر برخی موانع می پردازیم.

موانع ظهور

برای ظهور حجت حق و ولی مطلق و تحقق حکومت واحد جهانی مهدی عجل الله تعالی فرجه مواعنی بر سر راه است که تا بر طرف نشود آن خورشید عالم تاب در پس ابر غیبت خواهد ماند و جهانیان از فیض دیدار و حکومت عادلانه اش در محرومیت به سر خواهند برد.

اوضاع فرهنگی، اخلاقی، سیاسی، اجتماعی جوامع کنونی بشر به شکلی است که نه تنها آمادگی پذیرش در آنان دیده نمی شود بلکه مفسد این امور مانعی بر سر راه قیام جهانی آن حضرت است.

خواجه نصیرالدین طوسی رحمته الله عبارت مشهوری دارد، می فرماید:

وَجُودُهُ لُطْفٌ، وَ تَصَرُّفُهُ لُطْفٌ آخِرٌ، وَ عَدَمُهُ مِنَّا.^۱

وجود امام علیه السلام لطف خداست و حکومت و دخالتش در امور لطفی دیگر؛ اما حکومت نداشتن او از سوی ماست (ماییم که مانع ظهور و حکومت اویم).

در روایات ما به موانعی چون خوف از قتل، نداشتن یاران کافی، بی لیاقتی جامعه و بی وفایی دوستان، حضور طاغوت های ستمگر، دشمنی بدخواهان و ... اشاره شده است.

۱ - کشف المراد فی شرح تجرید الاعتقاد، ۲۸۵.

در حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم:
لَا بُدَّ لِلْغُلَامِ مِنْ غِيْبَةٍ. فَقِيلَ لَهُ: وَ لِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ:
يَخَافُ الْقَتْلَ.^۱

آن نوجوان (حضرت مهدی که هنگام شهادت پدر ۵ سال داشت ولی از رشد کافی برخوردار بود) ناگزیر از غیبت است. گفتند: چرا ای رسول خدا؟ فرمود: از کشته شدن بیم دارد. (و او نباید کشته شود، زیرا آخرین حجت الهی و آخرین امید جهان بشریت است).

در حدیث دیگر، امام باقر علیه السلام فرمود:
إِنَّ اللَّهَ إِذَا كَرِهَ لَنَا جَوَارَ قَوْمٍ نَزَعَنَا مِنْ بَيْنِ أَظْهُرِهِمْ.^۲
هرگاه خداوند همجواری ما را با قومی (به خاطر بی لیاقتی آنان) نپسندد ما را از میان آنان بیرون می برد.

امام عصر علیه السلام در یکی از نامه های شریف خود به شیخ مفید رحمته الله می فرماید:

... و ما از ذلت و حقارتی که به شما رسیده آگاهیم، و این ذلت و

۱ - بحار الانوار ۵۲ / ۹۰.

۲ - همان.

خواری از آنروست که بسیاری از شما شیعیان به اموری گراییدند که سلف صالح شما از آن دور و گریزان بودند، و پیمانی را که از آنان گرفته شده پشت سر انداختند گویی که از آن خبر ندارند.^۱

و در نامه‌ای دیگر به او مرقوم فرمود:

... و اگر شیعیان ما که خداوند به طاعت خود توفیقشان دهد - نسبت به عهد و پیمانی که از آنان گرفته شده یکدل و هماهنگ بودند میمنت دیدار ما برایشان به تأخیر نمی‌افتاد ... پس چیزی مانع دیدار ما نیست مگر امور ناخوشایندی که از آنان به ما می‌رسد و ما از آنان انتظار نداریم.^۲

و نیز آن حضرت در نامه‌ای در پاسخ اسحاق بن یعقوب می‌نویسد:

اما علت غیبت من آن است که هر یک از پدرانم (ناخواسته) بیعتی از طاغوت زمانه برگردن داشتند، و من غیبت می‌کنم تا هنگامی که

۱ - احتجاج طبرسی ۲ / ۳۲۳.

۲ - همان، ۳۲۵.

۲۰ شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

خروج می‌کنم بیعتی از هیچ‌یک از طاغوت‌ها بر گردن نداشته باشم.^۱
(بنابراین یکی از موانع ظهور من وجود طاغوت‌هایی است که باید بیعت و سکوت در برابر آنان را به گردن گیرم، زیرا قیام در شرایط نامساعد فعلی روانیست).

ابو خالد کابلی از امام باقر علیه السلام درخواست کرد که نام قائم علیه السلام را برای او ذکر کند، امام علیه السلام در پاسخ فرمود:
چیزی را از من درخواست کردی که اگر بنی فاطمه (فاطمیانی که به امامت آن حضرت قائل نیستند) آن را بدانند و او را بشناسند حرص دارند که او را قطعه قطعه کنند!^۲

البته اینها پاره‌ای از موانع است که در برخی روایات از آن خبر داده‌اند و شاید موانع دیگری هم هست که ما از آنها بی‌خبریم، ولی آنچه در این نوشتار مورد نظر است شیوع انواع مفسدتی است که جامعه بشری به آن مبتلاست و زمینه جلوه حق را خنثی نموده است و در صفحات بعد از قول امام صادق علیه السلام مرور می‌کنیم.

۱ - احتجاج طبرسی ۲ / ۲۸۴.

۲ - بحار الانوار ۵۲ / ۹۸.

مفاسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام

شیخ کلینی رحمته الله حدیثی را در کتاب روضه کافی (صفحه ۳۶ - ۴۲، حدیث ۷) از محمد بن یحیی، از احمد بن محمد، از یکی از اصحاب او از ابن ابی عمیر؛ و نیز کلینی از علی بن ابراهیم، از پدرش، از ابن ابی عمیر، از محمد بن ابی حمزه، از حمران بن أعین نقل می کند. این حدیث از نظر سند طبق دسته بندی اهل فن «حدیث حسن» به شمار می آید و از احادیث معتبر است.

وانگهی چنان که خواهیم گفت تحقق عینی آنچه در این حدیث پیش گویی شده بالاترین دلیل است بر صدور آن از معصوم که مظهر علم و مجرای فیض الهی است.

حمران بن أعین گوید: در محضر امام صادق علیه السلام از حکومت بنی عباس و مشکلاتی که از ناحیه آنان بر شیعیان تحمیل می شود سخن به میان آمد، امام علیه السلام فرمود:

«روزی ابو جعفر (منصور دوانیقی) در موکب خود سوار بر اسب بود و سواران از پیش و پس در حرکت بودند و من هم سوار بر درازگوشی همراه او می رفتم.

وی سر سخن را با من باز کرد و گفت: ای اباعبدالله، حکومت به ما رسید و شایسته است که تو از اینکه خداوند به ما قدرت بخشیده و درهای عزت را به روی ما گشوده شادمان باشی و به مردم نگویی که تو و خاندانت از ما به حکومت شایسته ترید، که در آن صورت ما را بر ضد خود و آنان تحریک خواهی نمود.

گفتم: هر که این مطلب را از من به شما گزارش داده قطعاً دروغ گفته است.

گفت: آیا بر آنچه می گویی سوگند می خوری؟

گفتم: مردم جادوگرند و حقیقت را وارونه جلوه می دهند، یعنی دوست دارند که تو را نسبت به من بددل کنند؛ هرگز گوش خود را به آنان مسپار، زیرا ما به تو محتاج تریم تا تو به ما.^۱

گفت: به یاد می آوری که روزی از تو پرسیدم: آیا

۱ - منظور آن است که فعلاً جان و مال ما در دست دوست و تو بر

حکومت به ما می‌رسد؟ گفتی: آری، حکومتی عریض و طویل و استوار، و پیوسته در کار حکومت مهلت داده می‌شوید و در عیش و نوش فراخ دنیای خود خواهید بود تا آن‌گاه که در ماه حرام و در سرزمین حرام (مکه یا مدینه) خون حرام و ناحقی از ما بر زمین بریزید؟!!

از این سؤال او دانستم که حدیث را خوب به‌خاطر سپرده است. گفتم: شاید خداوند زحمت این کار را از تو بردارد، زیرا نگفتم که حتماً این کار به‌دست تو انجام می‌شود بلکه فقط حدیثی بود که نقل نمودم، شاید یکی دیگر از خاندان شما عهده‌دار آن گردد. او ساکت شد و دیگر سخنی نگفت.

چون به منزل بازگشتم یکی از دوستان نزد من آمد و گفت: فدایت شوم، شما را در موکب ابوجعفر دیدم در حالی که سوار بر درازگوش بودید و او سوار بر اسب خم‌شده یا شما سخن می‌گفت، گویا که شما زیر دست او قرار دارید! و من با خود گفتم: این مرد حجت خدا بر

خلق و صاحب این امر است که باید از او پیروی کرد و آن دیگری ستم می‌کند و اولاد پیامبران را می‌کشد و خدانا پسندانه در زمین خون می‌ریزد، با این حال این‌گونه باشکوه در موکب خود حرکت می‌کند و شما سوار بر درازگوش در رکاب او حرکت می‌کنید! و از دیدن این صحنه شکی به دلم راه یافت تا جایی که بر دین و جان خود ترسیدم.

به او گفتم: اگر فرشتگانی را که از پیش و پس و راست و چپ اطراف مرا گرفته بودند می‌دیدید ابو جعفر و شرایطی را که او در آن به سر می‌برد حقیر و ناچیز می‌شمردی.

گفت: اکنون دلم آرام شد، اما می‌خواهم بدانم اینان تا کی حکومت می‌کنند یا کی از شر آنان راحت می‌شویم؟
گفتم: آیا نمی‌دانی که هر چیزی مدتی دارد؟
گفت: چرا.

گفتم: آیا سودی برایت خواهد داشت که آن را بدانی؟

این امر هرگاه زمانش فرارسد زودتر از یک چشم برهم زدن تحقق خواهد یافت. به راستی اگر حال و خیم آنان را در نزد خدا می دانستی بیش از این آنان را دشمن می داشتی، و اگر تو و همه مردم روی زمین کوشش می کردید که آنان را در گناهی بالاتر از آنچه مرتکب شده اند در آورید نمی توانستید. مبادا شیطان تو را تحریک کند (و در عقاید حقّه به شک اندازد) زیرا عزت از آن خدا و رسول او و مؤمنان است و بس، ولی منافقان نمی دانند. آیا نمی دانی کسی که منتظر امر ما باشد و بر آزار و بیمی که در این راه می بیند صبر نماید فردای قیامت در گروه ما خواهد بود؟ ...»

آن گاه امام صادق علیه السلام از آشفتگی ها و مفاسد گوناگون در آینده جامعه بشری خبر داد.

امام علیه السلام در این روایت چنان انگشت روی جزئیات گذاشته و از ریز حوادث خبر داده که گویی این

پیش‌گویی‌ها مربوط به ۱۳-۱۴ قرن گذشته نیست بلکه مربوط به همین قرن است یا چند سال قبل از این گزارش شده است! و امروز که بسیاری از آنها را به چشم مشاهده می‌کنیم می‌پذیریم که راستی معجزه‌آسا است.

و اینک متن حدیث:

۱ فاذا رأيت الحق قد مات وذهب أهله،

پس هرگاه دیدی که حق بمیرد و حق‌طلبان نابود شوند،

۲ و رأيت الجور قد شمل البلاد،

ظلم و ستم در همه شهرها فراگیر شود،

۳ و رأيت القرآن قد خلق و احدث فيه ما ليس فيه ووجه على الأهواء،

قرآن کهنه شود و در آن دخل و تصرف گردد و طبق

سلیقه‌های شخصی تفسیر گردد،

۴ و رأيت الدين قد اتكفى كما يتكفى العلماء،

آیین خدا بی‌محتوا شده همانند ظرفی که واژگون سازند و آب

درویش بیرون ریزد،

۵ و رأیت أهل الباطل قد استعلوا علی أهل الحق،

اهل باطل بر اهل حق پیروز و مسلط شوند،

۶ و رأیت الشرطاً هراً لا ینهی عنه و یعذر أصحابه،

شر علی شود و کسی از آن نهی نکند و شروران را معذور

دارند،

۷ و رأیت الفسق قد ظهر و اکتفی الرجال بالرجال و النساء بالنساء،

فسق و فجور علی شود و همجنس بازی در میان مردان و زنان

رواج یابد،

۸ و رأیت المؤمن صامتاً لا یقبل قوله،

مؤمن دم نزنند، زیرا سخنش خریدار ندارد،

۹ و رأیت الفاسق یكذب و لا یرد علیه کذبه و فریفته،

فاسق دروغ گوید و دروغ و تهمتش رد نشود،

- ۱۰ رأیت الصغیر یتحقّر بالکبیر،
کوچکتر به بزرگتر احترام نگذارد و او را تحقیر کند.
- ۱۱ رأیت الأرحام قد تقطعت.
خویشان از یکدیگر بپُرند.
- ۱۲ رأیت من یمتدح بالفسق یضحک منه ولا یردّ علیه قوله،
فاسق به فسق خود ببالد و کسی بر دهانش نکوبد.
- ۱۳ رأیت الغلام یعطی ما تعطی المرأة.
پسران خود فروشی کنند و مانند زنان مزد بگیرند.
- ۱۴ رأیت النساء یتزوّجن النساء،
زنان با زنان ازدواج کنند.
- ۱۵ رأیت الثناء قد کثر،
مدح و ثنای دروغین رواج یابد.

۱۶ و رأیت الرجل ینفق المال فی غیر طاعة الله فلا ینهی ولا یؤخذ علی یدیه،
آدمی مال خود را در گناه و نافرمانی خدا خرج کند و کسی او
را نهی نکند و جلوی دستش را نگیرد،

۱۷ و رأیت الناظر یتعود بالله ممایری المؤمن فیہ من الاجتهاد،
وقتی مؤمنی را ببینند که در طاعت الهی می کوشد از کار او
تعجب کنند و به خدا پناه برند،

۱۸ و رأیت الحبار یؤذی جاره و لیس له مانع،
همسایه همسایه را بیازارد و مانعی هم سر راه خود نبیند،

۱۹ و رأیت الکافر فرحاً لما یری فی المؤمن مرحاً لما یری فی الأرض من الفساد،
کافر از دیدن مشکلات مؤمن و فساد و تباهی در زمین شاد
شود،

۲۰ و رأیت الخمر تشرب علانیه و یجتمع علیها من لا یخاف الله عزّ و جلّ،
شرابخواری علنی گردد و افرادی که از خدا نمی ترسند بر سر
آن گرد آیند،

۳۰ ۵ شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

۲۱ و رأیت الأمر بالمعروف ذليلاً،

امر به معروف ذلیل شود،

۲۲ و رأیت الفاسق فيما لا يحب الله قوياً محموداً،

فاسق در کاری که خدا نمی پسندد نیرومند باشد و مورد مدح

و ستایش قرار گیرد،

۲۳ و رأیت أصحاب الآيات يحقرون ويحتقر من محبتهم،

اهل قرآن و آیات الهی و دوستانشان حقیر شمرده شوند،

۲۴ و رأیت سبيل الخير منقطعاً وسبيل الشر مسلوكاً،

راه خیر بسته شود و راه شر آباد و پر رفت و آمد گردد،

۲۵ و رأیت بيت الله قد عطل ويؤمر بترکه،

خانه خدا تعطیل شود و دستور به ترک آن دهند،

۲۶ و رأیت الرجل يقول ما لا يفعله،

مرد چیزی گوید که عمل نمی کند،

۲۷ و رأیت الرجال یسمّون للرجال والنساء للنساء،
مردان برای مردان و زنان برای زنان خود را چاق و چله کنند
تا مشتری بیشتری بیابند،

۲۸ و رأیت الرجل معیشته من دبره ومعیشته المرأة من فرجها،
مرد و زن از راه خود فروشی و عمل نامشروع زندگی کنند،

۲۹ و رأیت النساء یتخذن المجالس كما یتخذها الرجال،
زنان مانند مردان انجمن به پا کنند،

۳۰ و رأیت التانیث فی ولد العباس قد ظهر
وأظهروا الخضاب وامتشطوا كما تمشط المرأة لزوجها،
زن صفتی در بنی عباس علنی شود،^۱
و مردان برای مردان لوازم آرایش به کار برند و موی خود را

۱ - این جمله دلیل است که این مفاسد فقط مربوط به عصر غیبت نیست بلکه در طول تاریخ و در عصر حکومت‌های باطل قبل از غیبت نیز تحقق می‌یابد.

۳۲ • شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

چنان آرایش کنند که زن موی خود را برای شوهر می آراید،

واعطوا الرجال الأموال علی فروجهم

وتنوفس فی الرجل، وتغایر علیه الرجال.

به مردان برای خود فروشی یا برای فروش زنانشان پول

فراوان دهند،

و مردان بر سر مردان رقابت و غیرت ورزند،

۳۱ وکان صاحب المال أعز من المؤمن،

ثروتمند در جامعه عزیزتر از مؤمن (فقیر) باشد،

۳۲ وکان الریاضاً هراً لا یعیبر،

ریاضاری علنی شود و ریاضوار نکوهش نگردد،

۳۳ وکان الزنا تمتدح به النساء،

زنان به زنا و روابط نامشروع خود افتخار کنند،

۳۴ ورأیت المرأة تصانع زوجها علی نکاح الرجال،

زن به شوهر خود باج دهد تا با مرد دیگر رابطه داشته باشد،

مفاسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام ○ ۳۳

۳۵ و رأیت کثر الناس و خیر بیت من یساعد النساء علی فسقهن،
بیشترین مردم و بهترین خانواده کسانی باشند که زنان را در
فسق و فجورشان یاری دهند،

۳۶ و رأیت المؤمن محزوناً محتقراً ذليلاً،
مؤمن اندوهگین و حقیر و ذلیل گردد،

۳۷ و رأیت البدع و الزنا قد ظهرا،
بدعت‌ها و اعمال نامشروع آشکار شود،

۳۸ و رأیت الناس یعتدون بشاهد الزور،
مردم به شاهد دروغگو اهمیت دهند و بدین وسیله به حق
یکدیگر تجاوز کنند،

۳۹ و رأیت الحرام یحلل، و رأیت الحلال یحرم،
حلال‌ها حرام و حرام‌ها حلال گردد،

۳۴ ۵ شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

- ۴۰ و رأیت الدین بالرأی، وعطل الكتاب وأحكامه،
قوانین الهی طبق سلیقه‌های افراد تفسیر شود و کتاب خدا و احکام آن تعطیل گردد.
- ۴۱ و رأیت اللیل لا یتخفی به من الجرأة علی الله،
از شدت بی حیایی و جرأت بر خداوند از تاریکی شب برای گناه استفاده نکنند (بلکه علناً در روز به معصیت پردازند).
- ۴۲ و رأیت المؤمن لا یتطیع أن ینکر الأقبله،
مؤمن فقط در دل بتواند انکار منکر کند (زیرا آزادی از او سلب شود).
- ۴۳ و رأیت العظیم من المال ینفق فی سخط الله عز وجل،
سرمایه‌های عظیم در راه گناه و خشم خداوند صرف گردد.
- ۴۴ و رأیت الولاية یقرّ بون أهل الكفر و یباعدون أهل الخیر،
حاکمان اهل کفر را به خود نزدیک کنند و اهل خیر را از خود دور سازند.

- ۴۵ ورأيت الولاية يرتشون في الحكم،
رشوه خواری در میان داوران و حاکمان رایج گردد،
- ۴۶ ورأيت الولاية قبالة لمن زاد،
پست‌های حساس به چنگ کسی افتد که بیشتر هزینه کند،
- ۴۷ ورأيت ذوات الأرحام ينكحن ويكتفي بهنّ،
به آمیزش با محارم اکتفا کنند و در پی ازدواج مشروع نروند،
- ۴۸ ورأيت الرجل يقتل على التهمة وعلى الظنة ويتغايّر على الرجل الذكر
فیبذل له نفسه وماله،
آدمی به محض سوء ظن و بدبینی به کسی او را می‌کشد، و برای
شهوت رانی بر سر مرد دیگر غیرت می‌ورزد و جان و مال
خود را در این راه فدا می‌کند،
- ۴۹ ورأيت الرجل يعير على اتيان النساء،
مردان را به خاطر آمیزش با زنان سرزنش کنند (و به
همجنس بازی دعوت نمایند)،

۳۶. شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

۵۰. ورأيت الرجل يأكل من كسب امرأته من الفجور، يعلم ذلك ويقوم عليه،
مرد از درآمد خود فروشی همسر خود زندگی کند و این را
بداند و به روی خود نیاورد بلکه به کارش ادامه دهد،

۵۱. ورأيت المرأة تقهر زوجها وتعمل ما لا يتهي وتنفق على زوجها،
زن شوهرش را مقهور کند و خلاف میل او عمل نماید و از
درآمد آن به شوهر خود خرجی دهد،

۵۲. ورأيت الرجل يكرى امرأته وجاريتها ويرضى بالدني من الطعام والشراب،
مرد زن و کنیز خود را کرایه دهد و در عوض به اندک آب و
نانی راضی شود،

۵۳. ورأيت الأيمان بالله عز وجل كثيرة على الزور،
سوگندهای دروغ به خدا فراوان شود،

۵۴. ورأيت القمار قد ظهر،
قماربازی علنی شود (حتی در پناه قانون)،

مفاسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام ۳۷

- ۵۵ و رأیت الشراب یباع ظاهراً لیس له مانع،
علناً و بدون هیچ مانعی شراب بفروشدند،
- ۵۶ و رأیت النساء یبدلن أنفسهن لأهل الکفر،
زنان مسلمان خود را در اختیار مردان کافر قرار دهند،
- ۵۷ و رأیت الملاهی قد ظهرت یمربها، لا یمنعها احدٌ احداً ولا یجتري احد علی
منعها،
آشکارا به سرگرمی های ناسالم و شنیدن صدای ساز و آواز
پردازند و کسی از آن جلوگیری نکند زیرا جرأت آن را ندارد،
- ۵۸ و رأیت الشریف یستذلّه الذی یخاف سلطانه،
شرافتمندان به دست قدرتمندان زورگو ذلیل و پایمال شوند،
- ۵۹ و رأیت أقرب الناس من الولاية من یمتدح بثمان أهل البيت،
نزدیک ترین کس به حاکمان کسی است که به ناسزا گویی به ما
خاندان افتخار کند،

۳۸ شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

- ۶۰ و رأیت من یحبنا یرزور ولا تقبل شهادته،
دوستاناران ما دروغگو شمرده شوند و شهادت آنان پذیرفته
نگردد،
- ۶۱ و رأیت الزور من القول یتنافس فیہ،
در دروغ گفتن با هم رقابت ورزند،
- ۶۲ و رأیت القرآن قد ثقل علی الناس استماعه و خف علی الناس استماع
الباطل،
شنیدن حقایق قرآن بر مردم گران آید و شنیدن باطل سبک و
آسان،
- ۶۳ و رأیت الجاریم کرم الجار خوفاً من لسانه،
همسایه به همسایه خود از ترس احترام گزارد،
- ۶۴ و رأیت الحدود قد عطلت و عمل فیها بالأهواء،
حدود الهی تعطیل گردد و هرگونه که خود بخواهند به آنها عمل
کنند،

مفاسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام ۵ ۳۹

۶۵ و رأیت المساجد قد زخرفت،

مسجدها را به زر و زیور بیارایند،

۶۶ و رأیت أصدق الناس عند الناس المفتری الكذب،

راستگوترین مردم نزد آنان کسی است که تهمت بزند و دروغ
بیافد،

۶۷ و رأیت الشرّ قد ظهر والسعی بالنمیمة،

شر و فساد علنی شود و سخن چینی رواج یابد،

۶۸ و رأیت البغی قد فشا،

ستم و تجاوز به حقوق یکدیگر علنی شود،

۶۹ و رأیت الغیبة تستملح و یبشر بها الناس بعضهم بعضاً،

غیبت کردن به دهان مردم مزه کند و مردم یکدیگر را به آن
مژده دهند (مثلاً گوید خبر نابی از فلان کس برایت آورده‌ام)،

۴۰ • شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی عجبه

۷۰ و رأیت طلب الحجّ والجهاد لغير الله،

حج و جهاد را برای غیر خدا انجام دهند،

۷۱ و رأیت السلطان یذلّ للكافر المؤمن،

حاکم اسلامی مؤمن را به خاطر کافر خوار سازد،

۷۲ و رأیت الخراب قد اذیل من العمران،

خرابی بر آبادانی غلبه یابد،

۷۳ و رأیت الرجل معیشته من بحس المکیال والمیزان،

از کم فروشی زندگانی بگذرانند،

۷۴ و رأیت سفک الدماء یتخفّ بها،

خون ریزی آسان و ناچیز شمرده شود،

۷۵ و رأیت الرجل یطلب الرّئاسة لعرض الدّنیاء و یشهر نفسه بحبّ اللّسان

لیتقی و تسند الیه الامور،

برای رسیدن به آب و نان دنیا در پی پست و مقام باشند و

مفاسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام ۴۱۵

بدزبانی کنند تا از آنان بترسند و کارها را به آنان واگذارند،

۷۶ و رأیت الصلاة قد استخف بها،

نماز را سبک شمارند،

۷۷ و رأیت الرجل عنده المال الكثير ثم لم يزره من مملوكة،

سرمایه‌های فراوان نزد آنان جمع شود ولی از روزی که آن را

به دست می‌آورند هیچ‌گاه زکات نپردازند،

۷۸ و رأیت الميت ينبش من قبره ويؤذي وتباع أكفانه،

قبر مرده را بشکافند و مرده را بیزارند و کفنش را بفروشند،

۷۹ و رأیت الهج قد كثر،

هرج و مرج فراوان شود،

۸۰ و رأیت الرجل يمسی نشوان ویصبح سکران لایهتتم بما الناس فیه،

مرد شب و روز در مستی و نشئه‌گی به سر برد و به بدگویی

مردم اعتنا نکند،

- ۸۱ و رأیت البهائم تنکح.
با چهار پایان لواط کنند.
- ۸۲ و رأیت البهائم یفرس بعضها بعضاً.
چهار پایان یکدیگر را بدرند (شاید مراد از چهار پایان مردم
بی پروا باشند که حقوق یکدیگر را پایمال می کنند).
- ۸۳ و رأیت الرجل یخرج الی مصلاه و یرجع ولیس علیه شیء من ثیابه.
(دزدی و چپاول به حدی رسد که) آدمی به نماز رود و هنگام
بازگشت لباس بر تن ندارد.
- ۸۴ و رأیت قلوب الناس قد قست و جمدت أعینهم و ثقل الذکر علیهم.
مردم سنگدل شوند و اشک چشم هاشان خشک شود و یاد
خدا بر آنان گران آید (و در یک کلام عواطف بمیرد).
- ۸۵ و رأیت السحت قد ظهر یتنافس فیه.
حرام خواری علنی شود و در آن با یکدیگر رقابت ورزند.

مفاسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام ○ ۴۳

۸۶ و رأیت المصلی انما یصلی لیراه الناس،

نمازگزاران ریاکارانه نماز خوانند،

۸۷ و رأیت الفقیه یتفقّه لغير الدین، یطلب الدنیا والرئاسة،

فقیهان برای غیر دین تفقه و تحقیق کنند و دنیاپرست و

ریاست طلب گردند،

۸۸ و رأیت الناس مع من غلب،

مردم طرفدار کسی باشند که غلبه یابد و قدرت را به دست

گیرد (و کاری به حق و ناحق بودنش ندارند)،

۸۹ و رأیت طالب الحلال یدمّ و یعیّر، و طالب الحرام یمدح و یعظم،

حلال خوار نکوهش و سرزنش شود و حرام خوار مورد

ستایش و بزرگداشت قرار گیرد،

۹۰ و رأیت الحرمین یعمل فیهما بما لا یحبّ الله، لا یمنعهم مانع ولا یحول

بینهم و بین العمل القبیح أحد،

در مکه و مدینه کارهایی صورت گیرد که خدا نمی پسندد ولی

کسی مانع نشود و از آن عمل زشت جلوگیری نکند،

۹۱ و رأیت المعازف ظاهرة في الحرمین،

در مکه و مدینه علناً صدای ساز و آواز بلند شود،

۹۲ و رأیت الرجل يتكلم بشيء من الحق ويأمر بالمعروف وينهى عن المنكر

فيقوم اليه من ينصحه في نفسه فيقول: هذا عنك موضوع،

اگر کسی سخن حق گوید و امر به معروف و نهی از منکر کند

دیگران در برابرش بایستند و به او توصیه کنند که دست

بردارد و گویند که این کار بر عهده تو نیست و به تو چه

مربوط است؟

۹۳ و رأیت الناس ينظر بعضهم الى بعض و يقتدون بأهل الشرور،

مردم به دست یکدیگر نگرند و از فاسدان شرور تقلید کنند،

۹۴ و رأیت مسلك الخیر و طریقہ خالیاً لا یسلکہ أحد،

راه خیر خالی ماند و کسی آن را نپیماید،

۹۵ و رأیت المیت یهزأ به فلا یفرج له أحد،
مردم مورد مسخره و اهانت قرار گیرد و کسی به حال او دل
نسوزاند،

۹۶ و رأیت کل عام یحدث فیہ من الشر والبدعة أكثر مما کان،
هر سال شرور و بدعت‌ها فزونی گیرد،

۹۷ و رأیت الخلق والمجالس لا یتابعون الا الأغنیاء،
مردم و محافل فقط به دنبال ثروتمندان باشند،

۹۸ و رأیت المحتاج یعطی علی الضحک به و یرحم لغير وجه الله،
برای خنده و مسخره به نیازمند کمک کنند و برای غیر خدا
به او ترحم نمایند (چنان‌که می‌بینیم بسیاری از مردم به
مطرب‌های دلچک و نوازندگان خیابانی کمک می‌کنند)،

۹۹ و رأیت الآیات فی السماء لا یفرج لها أحد،
نشانه‌های آسمانی (خورشید و ماه گرفتگی) پدید آید و کسی

نترسد،^۱

۱۰۰ و رأیت الناس يتسافدون كما يتسافد البهائم لا ينكر أحد منكرًا
تخوفاً من الناس،

مردم مانند چهارپایان در حضور جمع مرتکب اعمال جنسی
شوند و دیگران از ترس آنان، انکار منکر نکنند،

۱۰۱ و رأیت الرجل ینفق الكثير فی غیر طاعة الله و یمنع الیسیر فی طاعة الله،
سرمایه‌های فراوان در راه نافرمانی خدا خرج کنند اما دریغ
از خرج اندک مالی در راه طاعت خدا!

۱۰۲ و رأیت العقوق قد ظهر واستخف بالوالدین و کانا من أسوء الناس حالاً
عند الولد و یفرح بأن یفتری علیهما،

نارضایتی‌های والدین از فرزندان آشکار شود و فرزند به

۱ - شکی نیست که اوضاع گوناگون کرات آسمانی در امور زمینی
تأثیر می‌گذارد و گاه این تأثیرها منفی است و عذاب الهی محسوب
می‌شود، لذا باید از آثار نامطلوب آنها بیم کرد و به خدا پناه برد و نماز
گزارد.

پدر و مادر اهانت می‌کند و آنها بدترین کس در نزد او هستند و خوش دارد که خود به آنان تهمت زند (یا آنان مورد اتهام دیگران قرار گیرند).

۱۰۳ و رأیت النساء وقد غلبن علی الملك و غلبن علی کل أمر لا یؤتی الا بالهن فیه هوی.

زنان به قدرت و حکومت رسند و فقط در پی مطامع و کارهای دلپسند خود باشند.

۱۰۴ و رأیت ابن الرجل یفتی علی أبیه و یدعو علی والديه و یفرج بموتهما، فرزند به پدرش تهمت زند و پدر و مادر را نفرین کند و از مرگ آنان شاد گردد.

۱۰۵ و رأیت الرجل اذا مر به یوم ولم یکسب فیه الذنب العظیم من فجور أو بخش مکیال أو میزان أو غشیان حرام أو شرب مسکر کثیراً حزیناً یحسب أن ذلک الیوم علیه و ضیعة من عمره.

اگر روزی بر کسی بگذرد و در آن گناهای چون فسق و فجور

۴۸ ◦ شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

و کم فروشی و حرام کاری و شرابخواری انجام نداده باشد در آن روز دماغ و ناراحت است و آن را روز خسران عمرش پندارد،

۱۰۶ و رأیت السلطان یحتکر الطعام،

حاکمان آذوقه مردم را احتکار کنند،

۱۰۷ و رأیت أموال ذوی القربی تقسم فی الزور و یتقامر بها و تشرب بها الخمر،

اموال خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله به ناحق تقسیم شود و با آن قمار کنند و شراب نوشند،

۱۰۸ و رأیت الخمر یتداوی بها و یوصف للمریض و یتشفی بها،

از شراب به عنوان داروی شفا بخش استفاده کنند و آن را به بیماران توصیه نمایند،

۱۰۹ و رأیت الناس قد استووا فی ترک الأمر بالمعروف والنهی عن المنکر

و ترک التذین به،

مردم در ترک امر به معروف و نهی از منکر و فراموشی این

واجب الهی یکسان عمل کنند،

۱۱۰ و رأیت ریح المنافقین وأهل النفاق قائمة ورياح أهل الحق لا تحرك،
بادها به سوی منافقان می وزد و هیچ جریانی به سود حق طلبان
نباشد،

۱۱۱ و رأیت الأذان بالأجر والصلاة بالأجر،
برای اذان و نماز مزد بگیرند،

۱۱۲ و رأیت المساجد محتشية ممن لا يخاف الله، مجتمعون فيها للغيبة وأكل
لحوم أهل الحق ويتواصفون فيها شراب المسكر،
مسجدها پر از کسانی شود که از خدا نمی ترسند و در آنجا
برای غیبت کردن و خوردن گوشت بدن اهل حق گرد آیند^۱ و
به مدح و توصیف شراب پردازند،

۱ - کنایه از غیبت کردن است که در قرآن کریم (سوره حجرات / ۱۲) به منزله خوردن گوشت برادر مؤمن شمرده شده است.

۵۰ • شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی عج

۱۱۳ و رأیت السكران یصلی بالناس وهو لا یعقل ولا یشان بالسكر، و اذا سكر
اکرم و اتقى و خيف و ترك، لا يعاقب و يعذر بسكره.

برخی از پیشمازان در حال مستی بر مردم امامت کنند و کسی
عیب نگیرد و تازه از سوی عده‌ای مورد اکرام و احترام
بیشتر باشند و مردم به خاطر بدمستی از آنان بترسند
از این رو آنان مورد انتقاد قرار نگیرند و کیفر نشوند و
برایشان عذر موجه تراشیده شود،

۱۱۴ و رأیت من أكل أموال الیتامی یحمد بصلاحه.

خورنده مال یتیم به عنوان فردی شایسته ستایش شود،

۱۱۵ و رأیت القضاة یقضون بخلاف ما أمر الله،

قاضیان بر خلاف حکم خدا داوری کنند،

۱۱۶ و رأیت الولاية یأتمنون الخونة للطمع.

حاکمان افراد خائن را امین خود شمارند تا طمعی که در آنان
دارند به وقوع پیوندد،

مفاسد جوامع بشری از زبان امام صادق علیه السلام ۵۱

۱۱۷ و رأیت المیراث قد وضعتہ الولاة لأهل الفسوق والجرأة علی الله،
یاخذون منهم ویخلونهم وما یشتهون،

حاکمان میراث را فقط به فاسقان و گستاخانِ بر خداوند دهند
و از آنان رشوه گیرند تا دستشان را برای هرکاری که دلشان
می خواهد باز گذارند،

۱۱۸ و رأیت المنابر یؤمر علیها بالتقوی ولا یعمل القائل بما یأمر،
بر فراز منبرها دعوت به تقوا و پرهیزگاری شود اما گوینده
خود اهل عمل نباشد،

۱۱۹ و رأیت الصلوة قد استخف بأوقاتها،
نسبت به وقت نماز بی اعتنا شوند،

۱۲۰ و رأیت الصدقة بالشفاعة لا یراد بها وجه الله ویعطی لطلب الناس،
کمک به نیازمندان با توصیه و پارتی بازی صورت گیرد نه
برای خدا،

۵۲ • شرایط و موانع ظهور حضرت مهدی علیه السلام

۱۲۱ و رأیت الناس همهم بطونهم و فروجهم، لا یبالون بما أكلوا و ما نكحوا،
مردم شکم پرست و شهوت پرست شوند و باک نداشته باشند
که چه می خورند و چگونه دفع شهوت می کنند،

۱۲۲ و رأیت الدنيا مقبلة عليهم،

دنیا به آنان رو کند (امکانات مادی و دنیوی فراوان شود)،

۱۲۳ و رأیت أعلام الحق قد درست...

نشانه های هدایت کهنه و فرسوده شود و نقش آنها محو
گردد.....

چند نکته

(۱) مفسد یادشده در این روایت منحصر به عصر غیبت مهدی عجل الله تعالی فرجه نیست بلکه خبر از وقوع آنها در طول تاریخ است. اما نباید فراموش کرد که تحقق کامل و جامع آنها در عصر غیبت حجت خدا علیه السلام و ظهور و غلبه کفر و شرک بر جامعه بشری خواهد بود.

(۲) چنین نیست که این مفسد در تمام نقاط جهان و در میان همه طبقات مردم رواج یابد به طوری که کسی از تیررس آنها به دور نماند، بلکه این مفسد غالب افراد در شرق و غرب جهان است و در این میان مردمان پاک، خداپرست، حق طلب و فداکار نیز وجود دارند چنان که

در خود این حدیث به آن اشاره شده است، اما تعداد آنها نسبت به آلودگان اندک است و همیشه روزگار چنین بوده گرچه کم و زیاد داشته است. علی علیه السلام می فرماید:

حَقٌّ وَ بَاطِلٌ، وَ لِكُلِّ أَهْلٍ، فَلَيْتَنَّا أَمَرَ الْبَاطِلُ لَقَدِيمًا
فَعَلَّ، وَ لَيْتَنَّا قَلَّ الْحَقُّ فَلَرُبَّمَا وَ لَعَلَّ...^۱

حقی هست و باطلی، و هر کدام را طرفدارانی است، اگر باطل فراوان و پیروز است از قدیم چنین بوده، و اگر حق اندک است چه بسا و شاید فراوان گردد....

(۳) مفاسد مذکور را در متن حدیث شماره گذاری کرده، سپس در پایان کتاب آنها را طبقه بندی نموده و فهرستی از آنها ارائه داده ایم تا درک و دریافت آنها آسان تر باشد. همچنین مطالبی که بیش از یک پیام داشت به فصل مناسب تر آن برده شده است.

(۴) قسمتی از این روایت در کتاب مهدی انقلابی بزرگ